

שמייר עם בגין
אותו רקע, אותו מוצא. אותו חזון

מויז' שימש לפחות מטרה מעשית — להאדיר את שם לחי' ולמשוך חברים חדשים — הרי רצח ברנדוט היה כמעט מעשה של נוסטלגיה. הטוריסטים הוותיקים לא יכלו להיסדר מדרג'ייהם.

עשר שנים גדולות

אכן, לשמייר היה קשה מאוד להסתדר כאורח פשוט במדינה האפורה. הוא ניסה את כוחו בכמה נסיונות כלכליים, אך ללא הצלחה יתרה. זה גם שיעמם אותו. הוא ניהל חברה של בתיקולנוע, וניסה להקים חברה קבלנית לעבודות בנגב. **ההצלחה באה מצד בלתי-צפוי, ב-1956.** יריבו הוותיק, איסר הלפרין-הראל, איש הש"י של ההגנה, התמנה עליידי בגין וריון כממונה על שירותי-הביטחון ובראש המוסד-לביון, שעצם קיומו הוכחש בימים ההם. "איסר הקטן", שקומתו היא כקומת שמייר, הציע לו לעבור ולשרת בגוף זה. שמייר קפץ על המציאה.

תיאר זאת שמייר עצמו: "הראל הציע לי להצטרף לזרוע מסויימת של שירותי-הביטחון. לא אוכל להרחיב. אגיד רק זאת: היו לי עשר שנים גדולות מאוד, עם סכנות, עם הרפתקות קשות, עם חוויות מעייקות — אבל עם תחושה כבירה של סיפוק עילאי... "באותה שיחה אמר לי איסר: 'תשמע, זהו מוסד ממלכתי. פה ישנה מישמעת מלאה, לא כמו...'. הוא לא גמר את הרעיון. אני הבנתי בדיוק למה התכוון. מוסכם בינינו כי המישמעת תהיה מוחלטת, וכי אם אירש לעשות משהו בניגוד למצפוני — אבוא אליו ואספר לו מה מעיק עלי...".

שמייר אינו מדבר לעולם על פעולתו במוסד. יש על כך שמועות רבות. לפי אחת מהן, עסק בשטח שבו רכש מומחיות רבה בימי לחי' מעטפות-נפץ. על כל פנים, הוא שוחרר מתפקידו במוסד ומקמה לפני מילחמת ששת-הימים, שלוש שנים אחרי שבגין וריון סילק את "איסר הקטן" עצמו, בעיקבות פרשת מישלוח מעטפות-הנפץ למדענים הגרמניים במצריים.

שוב לא ירע שמייר מה לעשות. הוא ניסה לחזור לחי' הכלכלה, אך בלי הצלחה וחשק. במשך זמן-מה ניהל מיפעל קטן לגומי. בסוף שנות ה-60 הסיק שמייר את המסקנה. באיחור רב הצטרף למיפלגה שהוקמה ב-1948 עליידי מנחם בגין.

אחור זה של יותר מ-20 שנה מראה עד כמה עמוקים היו פיצעי הפילוג מלפני דור. ההאשמות ההדדיות של אז — בין-השאר האשימו אנשי לחי' את חבריהם-לשעבר באצ"ל כי הלשינו עליהם לבולשת הבריטית — מנעו התפייסות מהירה.

בתנועת-החרות קיבל שמייר תפקיד זוט. הוא עסק בענייני עליה, בין השאר במערכה נגד ברית-המועצות. אך חיש מהר הרגישו הכל כי הצטרף לתנועה כוח ממדרגה ראשונה, ובראש וראשונה — אדם שיטתי, המסוגל לארגן ולתכנן בקפדנות, המפקח בעצמו על כל פרט של ביצוע.

איש בזה היה חידוש בתנועת-החרות, שבה שלט תמיד הברדק, וגם בארץ כולה מתמעטים טיפוסים כאלה.

עלייתו היתה מהירה. ב-1974 נבחר לכנסת במקום ה-27 ברשימת-הליכוד. כעבור ארבע שנים, כאשר הגיע הליכוד לשלטון, עדיין לא הוצע לו תפקיד של שר — לאזכותו המרה אך הנסתר — אבל הוא קיבל את תפקיד יו"ר הכנסת. המינוי עורר אז ויכוח חריף, בגלל חוסר-נסיונו הפרלמנטרי של שמייר. אחרי הבחירה הכריז מעל הדוכן: "אחיי גיבורי המחתרת... שנפלו בדרך לחרות ישראל... נמצאים כאן לידי על הדוכן... בזכותם הגענו והגעתי אני עד כאן...".

לאסתת רבים התגלה שמייר כיו"ר טוב. מי שלא הכירו, וחשש שמא בא טורוריסט קנאי, נדהם.

(המשך בעמוד 60)

עד לג'בוטי — הארץ היחידה באותו איזור שהיתה בשליטון צרפתי, שם התכוונו לבקש מיקלט מדיני.

האיטלקי קיבל כשכר עזרתו מיכלית-דלק, שתכולתה עשרת אלפים ליטר בנזין. במיכלית בנו תא זעיר שבו דחקו, אחרי הבריחה, את יצחק שמיר, אריה בן-אליעזר ועוד שניים מן העצורים שנמלטו. במשך שבוע ימים שהו הארבעה בתוך אותו תא-מתכת, עד הגיעם לאריס-אבבה.

עם היוודע דבר בריחתו של יצחק שמיר ממחנה-המעצר באריתריאה נעצרה אשתו, שולמית, והובאה לבית-הסוהר לנשים בבית-לחם. במשך 11 ימים שבתה שביתת-רעב. היא היתה במעצר יותר משנה, ושחררה רק בחודש מאי 1948, כשהיא מספרת: "השתחררתי מכלא וחזרתי אל בני, שלא הכירני. כעבור כמה שבועות חזר גם בעלי, ורק אז התחלנו בחיים משותפים...".

תלאתיו של יצחק שמיר לא נגמר באריס-אבבה. הוא ואריה בן-אליעזר עברו מוסתרים בקרנודכבת מלא בשקייקה, שהובילם לג'בוטי. שם נמסרו עליידי עובדי הרכבת לידי השלטונות הצרפתיים. אלה עמדו להסגירם לידי הבריטים, אלא שהשניים מצאו עור-רדין שהגן עליהם והוכיח שהדבר מנוגד לחוקה הצרפתית.

אחרי מערכה גדולה נותרו השניים בג'בוטי, כשהם מחפשים דרך-יציאה משם. דרכי הים והאוויר היו חסומות בידי הבריטים. אחרי לחצים הציע שר-הימיה הצרפתי להוציא את השניים משם כאוניית-מילחמה צרפתית. שמיר ובן-אליעזר נאלצו להמתין קרוב לשנה, ולבסוף הובלו באוניית-מילחמה צרפתית עד לנמל טולון.

אחת מטיבות-ההנאה של תקופה זו: שמיר למד צרפתית על בוריה. הוא כבר ידע פולנית, רוסית, יידיש, גרמנית ומעט ספרדית. אנגלית ידע רק מעט ובקושי, והוא השתדל להשתלם בשסה זו רק אחרי שהתמנה כשר-החיץ.

רצח בירושלים

חמישה ימים אחרי קום המדינה, ב-20 במאי 1948, הגיע לישראל יצחק יורנצקי, שאימץ לעצמו את שם-המחתרת שמיר כשמו העברי. הוא בא במטוס מצ'כוסלובקיה.

באותם הימים היו אנשי לחי' מקובלים על הסובייטים וידידיהם. כי בשנים שבהן היה שמיר במעצר ובבריחה, השליט יליד-מור באיגרון קו שהיה מקובל על הסובייטים: הטפה קיצונית נגד האימפריאליזם, ותביעה ל-ג'יטראליזציה של המזרח התיכון. ההגיון שמאחרי כוונתו זו היה כהגיון שעמד מאחורי הנסיונות לבוא במגע עם הנאצים: הסובייטים הסכו אויבי הבריטים במרחב, והאוייב של אויבי הוא ידידי. יליד-מור התכוון לקו זה ברצינות, אך שני חבריו במרכז לחי' — אלדרד ושמייר — נטשוהו מייד.

רבים מלוחמי לחי' הצטרפו לצה"ל החדש, ובייחוד לחטיבתו של יצחק שרה. אך שמיר לא התכוון לוותר על אורח-חייו. הוא ניגש מייד לפעולה במקום האחד בארץ שבו הוסיף לחי' לפעול במחתרת, כיחידה עצמאית: ירושלים, שלא סופחה עדיין רשמית למדינת-ישראל החדשה.

פעולה זו הניבה את אחד מספרי-הבאוישים הגדולים בגן-חייו של שמיר: רצח הרון פולקה ברנדוט.

ברנדוט, אציל שוודי (כשם שמוין היה אציל בריטי), שהצטיין בשלהי מלחמת-העולם השניה בפעולותיו להצלת יהודים, נשלח לארץ כמתווך מטעם האו"ם כדי לשים קץ למלחמה. הוא הציע הצעות, שלא היו מקובלות על ההנהגה הישוב, קל וחומר על הקיצוניים.

בספטמבר 1948, כשבא ברנדוט שוב לביקור בירושלים, המתין לו מארב של אנשי לחי'. על הפעולה החליטו, כנראה,

שלושת חברי מרכז-לחי' — יליד-מור, שמיר ואלדרד — כדירה בתל-אביב. השוודי נוקב בצורות של כדורים, שנורו לעברו מטווח קצר ביותר. הוא מת במקום.

המעשה היכה גלים סביב העולם, ועד היום מרבים להזכירו, בנשימה אחת עם טבח דירי-אסין. אחריותו של שמיר לא נקבעה מעולם רשמית.

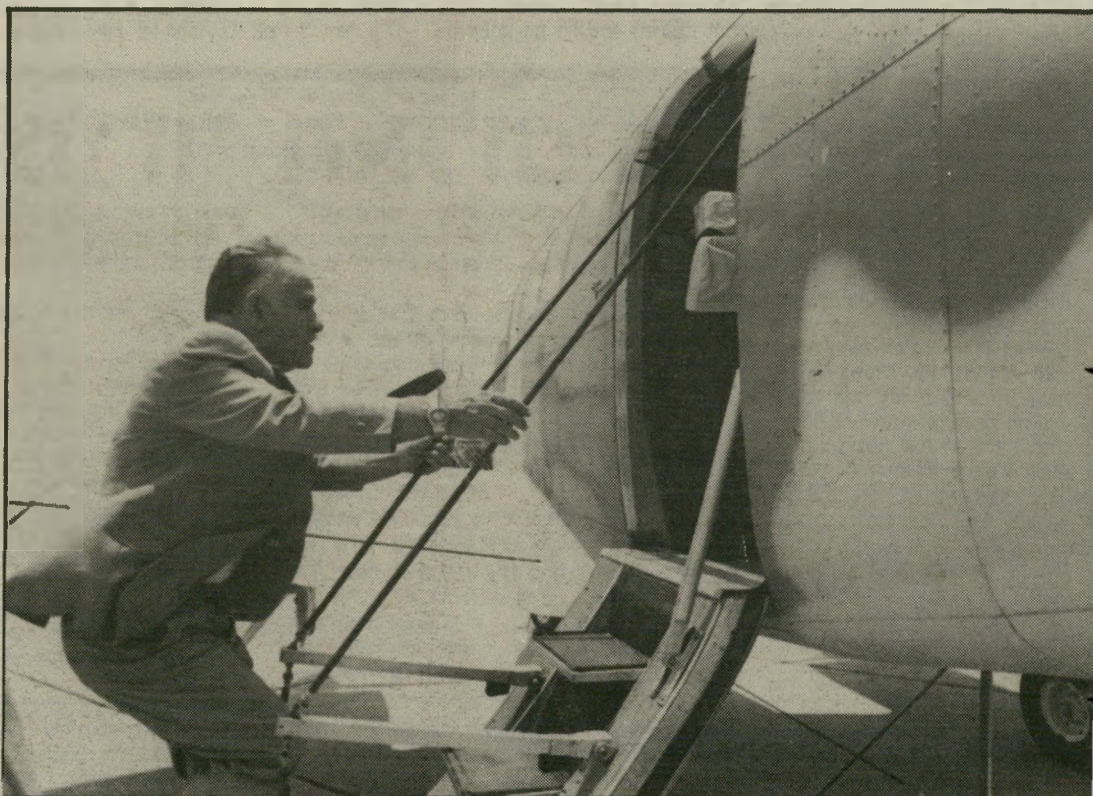
יליד-מור נעצר, יחד עם מתתיהו שמואלביץ, כיום מנכ"ל משרד ראש-הממשלה, על פי חוק ישראלי חדש למילחמה בטרור — החוק המופעל כיום נגד אנשי-מחתרת פלסטיניים. השניים נדונו לתקופות-מאסר ארוכות.

שמיר לא נתפס. הוא חזר וירד למחתרת, כמו בימים הטובים. כתב אלדרד: "מיכאל עוד מנסה לרמות את עצמו, וממשיך לקיים פגישות אינדיבידואליות כבימים ההם, ככלילות ההם, באחת מדריות המחתרת...".

כתב שמיר עצמו: "בשבילי להסתתר מממשלת ישראל — זו היתה מכה קשה מאוד, כואבת מאוד.

"חיפשתי איך לצאת מהמצב הזה. לפי בקשתי סידרו לי פגישה עם נציג הממשלה, שאול אביגור. את הפגישה הסדיר נחמיה ברוש, גיסו של יאיר, והובטח לי כי לא יאסרו אותי בפגישה זאת. שיכנעתי את אביגור שאין לנו כוונה לפעול במחתרת נגד הממשלה שלנו, וכי אם נחליט לפעול תהיה זו פעילות פוליטית גלויה ופומבית... וכעבור זמן קצר הוחלט להעניק חנינה לאנשי לחי' שישבו בבית-הכלא, ואני יכולתי לצאת מן המחתרת...".

רצח הרון ברנדוט היה מעשה חסר כל טעם פוליטי — אף יותר מרצח הלורד מויז. בעוד שרצח

שמיר עולה למטוס
להמריא — לאן?